

УДК 378-057.87:37.035.1:001.9  
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-41>

**Ірина ФЕКЕТА,**  
[orcid.org/0000-0002-3516-3876](https://orcid.org/0000-0002-3516-3876)  
кандидат біологічних наук,

доцент кафедри фізичної географії та раціонального природокористування  
Ужгородського національного університету  
(Ужгород, Україна) [iryana.feketa@uzhnu.edu.ua](mailto:iryana.feketa@uzhnu.edu.ua)

## ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТАМИ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті досліджено стан формування та дотримання норм і принципів академічної доброчесності, як одного із важливих аспектів сучасного науково-освітнього процесу, у студентів природничих спеціальностей.

Проаналізовано у статті стан впровадження академічної доброчесності у науково-освітньому середовищі Ужгородського національного університету, на прикладі здобувачів природничих спеціальностей. Розтлумачується «Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті», як базисну основу закріплення моральних принципів, правил етичної поведінки, професійного спілкування всіх учасників науково-освітнього процесу та формування академічної доброчесності.

У статті з'ясовується, що відкритість, прозорість, поінформованість освітнього процесу, створює платформу взаємоповаги між учасниками науково-освітнього процесу та формує засади застосування такої ж поведінки у подальшій професійній кар'єрі здобувачів природничих спеціальностей. Аналізується доступність інформація здобувачам природничих спеціальностей щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах освітніх компонентів. Відмічено, що навчальні практики сприяють виробленню у здобувачів виваженого науково-орієнтованого ставлення до природи, а поряд із цим і формують доброчесну основу наукового мислення. Також у статті зауважено, що організація навчального процесу здобувачів вищої освіти природничих спеціальностей у ДВНЗ «УжНУ» ґрунтується на засадах взаємоповаги між студентом і викладачем та сприяє реалізації вільного вибору дисциплін у межах освітньої програми.

Звертається увага на важливість запровадження дисциплін «Академічна доброчесність», «Академічне письмо», для формування якісних знань, умінь та використання в їх у подальшій професійній діяльності природничій галузі.

**Ключові слова:** академічна доброчесність, принципи академічної доброчесності, оцінка знань, плагіат, студент.

**Iryna FEKETA,**  
[orcid.org/0000-0002-3516-3876](https://orcid.org/0000-0002-3516-3876)  
Candidate of Biological Sciences,

Associate Professor at the Department of Physical Geography and Environmental Management  
Uzhhorod National University  
(Uzhhorod, Ukraine) [iryana.feketa@uzhnu.edu.ua](mailto:iryana.feketa@uzhnu.edu.ua)

## PROSPECTS OF FORMATION OF ACADEMIC INTEGRITY BY STUDENTS OF NATURAL SCIENCES

The article examines the state of formation and observance of the norms and principles of academic integrity, as one of the most important aspects of the modern scientific and educational process, among students of natural sciences.

The article analyzes the state of implementation of academic integrity in the scientific and educational environment of the Uzhhorod National University, using the example of natural science majors. The «Regulations on academic integrity at the Uzhhorod National University» is interpreted as the basic basis for establishing moral principles, rules of ethical behavior, professional communication of all participants in the scientific and educational process and the formation of academic integrity.

It is analyzed in the article that the openness, transparency, awareness of the educational process creates mutual respect between the participants of the scientific and educational process and forms the basic basis for the application of the same behavior in the further professional career of students of natural sciences. The availability of information to students of natural sciences regarding the goals, content and program results of study, order and evaluation criteria within educational components is analyzed. It was noted that educational practices contribute to the development of a balanced scientific-oriented attitude to nature in students, and along with this, they form a virtuous basis for scientific thinking. It is also noted in the article that the organization of the educational process of students of higher education in natural sciences at the UzhNU University of Higher Education is based on mutual respect between the student and the teacher and promotes the implementation of a free choice of disciplines within the educational program.

Attention is drawn to the importance of introducing the disciplines «Academic integrity», «Academic writing» for the formation of quality knowledge, skills and their use in further professional activities in the field of natural sciences.

**Key words:** academic integrity, principles of academic integrity, knowledge assessment, plagiarism, student.

**Постановка проблеми.** Важливою складовою освітнього процесу є доброчесність, бо формує академічну культуру, етику поведінки здобувача вищої освіти не лише в період навчання, але і в подальшій професійній кар'єрі.

Прогресивний економічний і соціальний розвиток держави залежить від рівня освіти її громадян. Освітній та науковий процес тісно пов'язана з питанням академічної доброчесності, як базису формування моральних принципів висококваліфікованого спеціаліста. В основі спеціальних фахових компетентностей здобувачів природничих спеціальностей є дослідження, раціональне використання, збереження стану навколишнього середовища, яке тісно пов'язане із знанням законів природи та збалансованого розвитку суспільства. Важливим є дослідження саме питання практичної сторони формування, реалізації та навчання академічної відповідальності у студентів природничих спеціальностей через аналіз загальної системи застосування стандартів доброчесності у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет».

**Аналіз основних досліджень і публікацій** засвідчує, що академічна доброчесність як об'єкт та предмет дослідження висвітлюється у працях багатьох вчених: (Маслова, 2017: 72), (Калиновський, 2012: 477) – правовий аспект впровадження академічної доброчесності та запобігання плагіату; (Ковальчук, Потапюк, 2017: 21), (Батечко, Дурдас, 2019: 88), (Сорока, 2017: 10) – досвід інших країн застосування академічної доброчесності. Вчені (Сопова, 2019: 52), (Тодорова, 2019: 116) зосередились на дослідженні доброчесності у контексті студентства, а (Гнезділова, 2016: 23), (Ромакін, 2013: 24), (Добко, 2008: 93) – академічну доброчесність у вищій школі та корпоративній культурі закладу освіти.

**Мета статті** – розглянути питання формування академічної доброчесності у здобувачів природничих спеціальностей, як базисну основу доброчесної поведінки у майбутній професії.

**Виклад основного матеріалу.** Поінформованість наукової та студентської спільноти та активна комунікація є основою сучасного життя. Стан науково-освітнього середовища тісно пов'язаний із інформацією, але варто пам'ятати про першоджерело тої чи іншої ідеї, авторство. У освітньому процесі студентів природничих спеціальностей, інформація також відіграє важливу роль, але виникають випадки недоброчесної поведінки у навчанні через зловживання інформаційним простором, використання чужої роботи, плагіат.

Академічна доброчесність – це сукупність принципів, правил поведінки наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників, здобувачів освіти, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі (Про освіту. Закон України, 2017). Академічна доброчесність, згідно зі ст. 42 Закону України «Про освіту», визначається як сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання й /або наукових (творчих) досягнень (Про освіту. Закон України, 2017).

Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти визначає загальноприйнятні світовою спільнотою стандарти з дотриманням основних моральних і правових норм академічної поведінки (Кодекс академічної доброчесності, 2021). Положення про академічну доброчесність розроблені ВНЗ України.

У ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на основі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Статуту «УжНУ». розроблене «Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті» (23.02.2017 р.) (Положення про академічну доброчесність, 2017). У Положенні зазначено норми правила поведінки учасників науково-освітнього процесу, щодо дотримання академічної доброчесності.

«Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті», через дотримання принципів доброчесності, сприяє внутрішній корпоративній етиці поведінки та авторитет «УжНУ». Законність, збереження норм і правил науково-освітнього процесу відповідає принципам академічної доброчесності.

В Ужгородському національному університеті викладачами пояснюється здобувачам освіти важливість дотримання норм доброчесної поведінки і вказується на значні проблеми у випадку її порушення, особливо у майбутній професії також проводяться семінари присвячені академічній доброчесності, мета яких є формувати академічну культуру, етику наукової поведінки, яка базуватиметься на довірі, чесності, прозорості, реальному навчанні, справжній науковій роботі. Здобувачі

природничих спеціальностей Ужгородського національного університету, зокрема, географи, проходили онлайн курс «Академічна доброчесність в університеті» на платформі ВУМ, опанувавши розуміння академічної доброчесності.

Науково-освітній процес навчання здобувачів вищої освіти природничих спеціальностей у ДВНЗ «УжНУ» ґрунтується на взаємоповазі між студентом і викладачем, реалізації вільного вибору дисциплін у межах освітньої програми. Прозорість, поінформованість щодо освітнього процесу, як одного із принципів доброчесного навчання, відкритість, сприяють взаємоповазі між учасниками та формують у студентів застосування такої ж поведінки у подальшій професійній кар'єрі. На сайті Ужгородського національного університету у вільному доступі розміщені Положення університету, освітньої програми спеціальностей, що дає можливість студентам легко орієнтуватись у процесі навчання. Робочі програм навчальних дисциплін, зміст, програмні результати навчання, критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів своєчасно надається усім учасникам освітнього процесу також оприлюдненням на сайті університету. Отже, принцип прозорості і поінформованості академічної доброчесності студенти природничих спеціальностей опановують через власний досвід використання інформації.

Принцип справедливості, чесного оцінювання якості знань студентів винятково на підставі їх знань і вмінь, викладено в «Положенні про академічну доброчесність». На першому занятті студентам викладачі ДВНЗ «УжНУ» пояснюють план вивчення дисципліни, зміст, структуру та календарний, графіки модульних, підсумкових контролів, вимоги до оцінювання знань. Модульні контрольні роботи проводяться згідно розкладу навчального процесу, екзамену та заліки – за затвердженим графіком екзаменаційної сесії. Під час екзаменів, заліків викладач, згідно із принципом академічної доброчесності, об'єктивно оцінює рівень знань студентів.

Зазначимо, що в Ужгородському національному університеті оцінка знань студентів ДВНЗ «УжНУ» здійснюється згідно «Положення про організацію освітнього процесу в УжНУ» і також базується на принципі меритократії, тобто, якісне оцінювання знань і вмінь (Положення про організацію освітнього процесу, 2016).

Критерії оцінювання результатів навчання, форми контролю наведені робочих навчальна програма дисципліни. Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання з курсу «Основи

екології», викладач здійснює за кредитно-модульною системою. У робочій навчальній програмі подається: форми контролю: відвідування лекцій, практичних (семінарів); форми поточного контролю: усне опитування на практичних (семінарських) заняттях, перевірка практичних завдань, виконання самостійної роботи (реферат, презентація); форма модульного контролю: модульний (письмова робота); форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит (Робоча програма навчальної дисципліни, 2021).

У програмі визначені критерії оцінювання модульної контрольної роботи та критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Кафедрами, що відповідають за реалізацію освітньої програми, визначаються критерії оцінювання як поточного, так і підсумкового контролю знань.

Отже при оцінці знань і вмінь студентів, дотримані принципи академічної доброчесності: законності, соціальної справедливості, науковості, професіоналізму, відкритості, які є і фундаментальними цінностями доброчесної людини: чесність, довіра, справедливість, відповідальність.

Формування академічної доброчесності у здобувачів природничих спеціальностей відбувається і через опанування фахових та загальних компетентностей: здатності реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, здатності вчитися і оволодівати сучасними знаннями, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), а також опановувати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Варто відмітити, що вмотивовані студенти природничих спеціальностей зосереджують увагу на отримання якісних знань, які набуваються через опанування загальних, фахових та предметних (спеціальні) компетентності, які висвітлені і освітніх програмах.

Водночас викладачами наголошується актуальність дотримання принципів академічної доброчесності та відповідальності за її порушення, запобігання плагіату, дотримання норм авторського права при вивченні навчальних дисциплін.

Згідно освітніх програм, студенти здобувають теоретичні знання, уміння, та інших компетентності, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності. Здобувачі освіти виконують



науково-дослідну роботу, результати якої відтворюються у формі кваліфікаційної роботи бакалавра, магістра. Сервісом перевірки на плагіат програмою Unicheck (Програмне забезпечення StrikePlagiarism.com Plagiat.pl.) в Ужгородському національному університеті, здійснюється перевірка на оригінальність кваліфікаційних робіт.

Але на нашу думку, було б доречним створення окремого курсу «Академічне письмо» здобувачам освіти, в якому були пояснення розуміння основних принципів та базових навичок академічного письма. Також доречно запровадити у освітніх програмах природничих спеціальностей окремий курс «Академічна доброчесність», щоб більш детально донести до здобувачів вищої освіти сутність та значення академічної доброчесності, не лише у стінах закладу освіти, але також для фор-

мування якісних знань, умінь та використання в їх у подальшій професійній діяльності.

**Висновки.** Отже, можна відмітити, що у ДВНЗ «УжНУ» дотримуються принципів академічної доброчесності через предметні, фахові та загальні компетентності в опануванні навчальних дисциплін та дотримання положення про академічну доброчесність всіма учасниками науково-освітнього процесу. Спільна доброчесна поведінка всіх учасників освітнього процесу сприяє дотриманню засад академічної доброчесності та запровадження у подальшій практичній роботі майбутніх висококваліфікованих спеціалістів природничої галузі. На нашу думку, доречним є запровадження курсів «Академічне письмо», Академічна доброчесність» для формування загального світогляду академічної культури, етики у студентів природничих спеціальностей.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батечко Н., Дурдас А. Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2019. №3. С. 88–94.
2. Гнезділова К. М. Академічна чесність як цінність корпоративної культури університету. Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки. 2016. №14. С. 23-30.
3. Добко Т. Академічна культура як необхідна передумова ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії Спеціальний випуск «Університетська автономія». 2008. С. 93–102.
4. Калиновський Ю. Ю. Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді. В кн. Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. 2012. 63 (№8). С. 477-482.
5. Ковальчук О. С., Потапюк Л. М. Забезпечення академічної чесності у вищих навчальних закладах: міжнародний досвід. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки, 2017. № 1 (13), 21-26.
6. Кодекс академічної доброчесності національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: веб сайт. URL: <http://surl.li/arbvl> (дата звернення 13.11.2021).
7. Маслова Н.Г. Академічна свобода та академічна відповідальність. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2017. 43. №1. С.72–76.
8. Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>
9. Положення про організацію освітнього процесу в УжНУ. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>
10. Програмне забезпечення StrikePlagiarism.com Plagiat.pl. URL: <https://unicheck.com/uk-ua>
11. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. Стаття 42. Академічна доброчесність. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. 38-39, 380.
12. Робоча програма навчальної дисципліни «Основи екології». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/28531>
13. Ромакін В. В. Академічна чесність у вищій освіті. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Педагогіка, 2002. 7, 20, С. 23-28.
14. Сопова Д.. Академічна доброчесність у системі підготовки майбутніх вчителів. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2019. С. 52-56. URL: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.5256>
15. Сорока, Н. І. Плагіат як один із видів порушення авторських прав: європейський досвід. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2017. №4. С.9–23.
16. Тодорова І. С. Психологічні чинники толерантності студентів до академічної недоброчесності. Психологія і особистість. 2019. 2 (16), С. 116-131.

### REFERENCES

1. Batechko N., Durdas A.. (2019) Akademichna dobrochesnist v konteksti yevropeiskykh praktyk: dosvid Frantsii. [Academic integrity in the context of European practices: the experience of France ]. Continuous professional education: theory and practice. No. 3. P. 88–94. [in Ukrainian]
2. Hnezdilova, K. M. (2016). Akademichna chesnist yak tsinnist korporatyvnoi kultury universytetu [Academic honesty as university corporate culture]. Visnyk Cherkaskoho universytetu: Pedagogichni nauky [Bulletin of Cherkasy University: Pedagogical Sciences], 14, 23-30 [in Ukrainian]
3. Dobko T. (2008) Akademichna kultura yak neobkhdna peredumova efektyvnoho upravlinnia suchasnym universytetom v umovakh avtonomii [Academic culture as a necessary prerequisite for effective management of a modern university in conditions of autonomy]. Special issue «University Autonomy». P.93–102. [in Ukrainian]

4. Kalynovskyi, Yu. Yu. (2012) Akademichna chesnist yak chynnyk pravovoho vykhovannia studentskoi molodi [Academic honesty as a factor in legal education of student youth]. Hileia: naukovi visnyk [Gilea: a scientific bulletin]: zb. nauk. pr. (Is. 63, 8, pp. 477-482). Kyiv [in Ukrainian].
5. Kovalchuk, O. S., Potapyuk, L. M. (2017). Zabezpechennya akademichnoi chesnosti u vyshchych navchalnykh zakladakh: mizhnarodnyy dosvid [Ensuring Academic Integrity in Higher Educational Establishments: International Experience]. Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Pedahohika i psykhohohiia». Pedahohichni nauky [Alfred Nobel University Bulletin. Series «Pedagogy and Psychology». Pedagogical sciences], 1 (13), 21-26 [in Ukrainian]
6. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity (2021). [Code of Academic Integrity of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education: website. URL: <http://surl.li/arb1> (access date 11/13/2021). [in Ukrainian]
7. Maslova N.H. (2017) Akademichna svoboda ta akademichna vidpovidalnist. [Academic freedom and academic responsibility]. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. «Law» series. 43. No. 1. P.72–76. [in Ukrainian]
8. Polozhennia pro akademichnu dobrochesnist v Uzhhorodskom natsionalnomu universyteti [Regulations on academic integrity at Uzhgorod National University]. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>. [in Ukrainian]
9. Polozhenniam pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu v UzhNU. [Regulations on the organization of the educational process at UzhNU.]. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357> [in Ukrainian]
10. Prohramnoho zabezpechennia StrikePlagiarism.com Plagiat.pl. [Software StrikePlagiarism.com Plagiat.pl.] URL: <https://unicheck.com/uk-ua>
11. Zakon Ukrainy Pro osvitu (2017). vid 05.09.2017 r. Stattia 42. Akademichna dobrochesnist. [On Education: Law of Ukraine. Article 42. Academic Integrity]. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 38-39, 380 [in Ukrainian]
12. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Osnovy ekolohii». [Work program of the study discipline «Basics of ecology». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/28531>]. [in Ukrainian]
13. Romakin, V. V. (2002). Akademichna chesnist u vyshchii osviti [Academic Honesty in Higher Education]. Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly. Pedahohika [Scientific works of the Black Sea State University named after Petro Mohyla. Pedagogy], 7, 20, 23-28 [in Ukrainian].
14. Sopova, D. O. (2019). Akademichna dobrochesnist u systemi pidhotovky maibutnikh vchyteliv. [Academic integrity in the system of training future teachers. Continuous professional education: theory and practice. P. 52-56. URL: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.5256>] [in Ukrainian].
15. Soroka, N. I. (2017) Plahiat yak odyn iz vydiv porushennia avtorskykh prav: yevropeyskyi dosvid. [Plagiarism as one of the types of copyright infringement: European experience].. Theory and practice of intellectual property. No. 4. P.9–23. [in Ukrainian]
16. Todorova, I. S. (2019). Psykhohohichni chynnyky tolerantnosti studentiv do akademichnoi nedobrochesnosti. [Psychological factors of students tolerance of academic dishonesty]. Psykhohohiia i osobystist [Psychology and personality], 2 (16), 116-131 [in Ukrainian].